

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
STUDIA CROATICA

Temeljem članka 4. stavka 5. retka 4. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15 i 131/17), Nacionalne strategije poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine od 2. studenoga 2017. (klasa 022-03/17-04/373, ur. broj 50301-27/25-17-5), članka 3. stavka 1., članka 43. stavka 3. točke 7. i članaka 95.–98. Statuta Sveučilišta u Zagrebu (od 25. veljače 2005., 22. listopada 2009., 10. studenoga 2015. i 28. rujna 2017.), Preporuke broj 8 Odbora za provedbu postupka rješavanja pravnoga statusa, znanstveno-nastavnoga profila i ustroja Hrvatskih studija od 16. siječnja 2017. (klasa 602-04/17-2/0003, ur. broj 380-1/1-17-006), članka 3. Odluke Senata Sveučilišta u Zagrebu o promjeni statusa Sveučilišnoga centra *Hrvatski studiji* u Sveučilišni odjel *Hrvatski studiji* od 17. siječnja 2017. (klasa 602-04/16-29/2, ur. broj 380-020/173-17-15), na prijedlog predstojnika Odsjeka za kroatologiju, privremeno Znanstveno-nastavno vijeće Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu na 10. sjednici u XXVI. akademskoj godini, održanoj 27. lipnja 2018., donijelo je

ODLUKU

I.

U sklopu projekta cjeloživotnoga obrazovanja prihvaća se prijedlog projekta *Edukacija i primjena literarne biblioterapije*.

II.

Projekt iz točke I. ove Odluke odvijat će se u okviru teme istraživanja „Literarna biblioterapija“ Strateškoga programa znanstvenih istraživanja Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu u razdoblju od 2018. do 2023. godine (klasa 640-01/18-2/0002, ur. broj 380-1/1-18-024, od 31. siječnja 2018., str. 27).

III.

Projekt iz točke I. ove Odluke provodit će:

- edukaciju s područja literarne biblioterapije,
- redovite radionice literarne biblioterapije otvorenoga tipa,
- održavanje ljetnih škola iz literarne biblioterapije,
- kontinuiranu edukaciju nastavnika,
- dogovaranje suradnje o provedbi literarne biblioterapije sa zainteresiranim javnim ustanovama (vrtići, škole, fakulteti, knjižnice, bolnice, učenički domovi, studentski domovi, domovi za starije i nemoćne osobe).

IV.

Voditeljem Projekta iz točke I. ove Odluke imenuje se doc. dr. sc. Davor Piskač, a suradnicima Iva Čalić, prof. pov. i dipl. bibl., Ružica Bešlić Grbešić prof. kro., soc. i dipl. bibl.; Dunja Jurić Vukelić, mag. psych.; Nina Lekić, mag. educ. croat. i Sara Paraga, mag. croat.

V.

Financiranje projekta iz točke I. ove Odluke osigurat će se iz dostupnih vanjskih izvora financiranja, potporom iz javnih sredstava i fondova Europske unije.

V. Elaboracija teorijske podloge

Biblioterapija je metoda primjene teksta, a literarna biblioterapija uporaba isključivo književnoga teksta u smislu pomoći i primjera kod uočavanja ljudskih emocija. Rabe je nastavnici književnosti u razredima i bibliotekari u čitaonicama kako bi ukazali na emocije koje proživljavaju književni likovi. Na taj način, posredno i vrlo blago suočavaju učenika i čitatelja s različitim životnim situacijama iz kojih učenik i čitatelj može, ali ne mora naučiti nešto. Literarna biblioterapija nije „terapija“ u smislu kao što je to psihoterapija jer ne promatra živoga čovjeka, nego književne likove (koji nisu živi).

U smislu razgraničenja pojma koji je zapravo internacionalni, a funkcionira i kao istoglasnica (homonim) u više različitih značenja, u okviru hrvatskoga standarda termin biblioterapija rabi se kao neologizam u više različitih znanosti i struka. Naime, na Hrčku je do sada objavljeno šest tekstova o biblioterapiji od kojih su dva s područja teorije književnosti, a po jedan s područja, pedagogije, sociologije, psihijatrije i bibliotekarstva. (U svrhu oštrog razgraničenja od „terapijskih“ učinaka literarne biblioterapije treba reći kako treba razlikovati kliničku ili psihijatrijsku biblioterapiju kao zaseban termin i praksu koja se rabi u bolnicama i po svojoj je metodi i ciljevima posve drukčija od literarne biblioterapije koja se rabi u nastavi književnosti. Naime, klinička biblioterapija promatra čitatelja kao pacijenta, a literarna biblioterapija promatra čitatelja kao zdravu osobu koja sudjeluje u razgovoru o emocijama u književnih likova.)

Oba biblioterapijska pristupa rabe isti službeni termin: biblioterapija. Na isti se način unutar znanosti o književnosti rabi termin „psihoanaliza“ te je razvijena cijela grana književne teorije koja se zove *psihoanaliza* ili *psihoanalitička kritika*, a koja se bavi proučavanjem psihičkih karakteristika autora iliti pisca s obzirom na književno djelo koje je napisao. Dakle, jednako kao što se rabi termin „psihoanaliza“ unutar teorije književnosti, jednako se tako rabi i termin „biblioterapija“ (u, naravno, drukčijem značenju od psihoanalize).

Svrha primjene literarne biblioterapije kao zasebne vrste biblioterapije u nastavi književnosti. Dakle, literarna se biblioterapija bavi uporabom isključivo umjetničke književnosti kako bi kroz estetske funkcije teksta ukazala na odnos misli, emocija i postupaka lika unutar književnoga djela, odnosno unutar života književnih likova. Pri tom kolateralno može potaknuti katarzu, uvid i emocionalno rasterećenje te samopouzdanje i pozitivnu motivaciju u čitatelja. U dobroj se akademskoj praksi pokazala kao vrlo uspješnim, relativno brzim i nadasve vrlo primjenjivim načinom postizanja vrlo konkretnih i pozitivnih rezultata u smislu uočavanja emocionalne i psihičke različitosti u ljudi. Ako pri tom netko obogati i svoj emocionalni doživljaj svijeta, to je dobrodošlo, ali to je zapravo njezin sporedni učinak. Dakle, prva i prava namjena literarne biblioterapije jest uočavanje MED-ciklusa (proces međusobne motivacije misli, emocija i događaja kod književnih likova) i razgovor o njemu, odnosno kritičko promatranje odnosa između misli, emocija i događaja te kako emocije motiviraju književne likove na djelovanje.

Pri tom literarna biblioterapija može potaknuti nastajanje katarze i osobnih uvida u emocionalni život ljudi te mogućnosti življenja smislenijega, ispunjenijega i radosnijega života na posve blag, posredan i pouzdan način (to je glavna svrha tragedija još od antičkih vremena o čemu je Aristotel napisao svoju *Poetiku*). Literarna biblioterapija u fokus ne stavlja učenika (odnosno stvarno živoga čovjeka), nego književni lik (fikcionalno živoga čovjeka). Primjera radi literarna biblioterapija ukazuje na preobrazbu, prema kojoj se Gregor Samsa u Kafkinoj *Probrazbi* preobrazio u kukca, kao na estetski determiniranu metaforu o čovjeku koji se nije znao izboriti za sebe te ga je život marginalizirao do razine dehumanizacije. Promatraju se Gregorove misli, ono što on osjeća te kako se ponaša prema članovima svoje

obitelji. Taj se pristup razumijevanju *Preobrazbe* nalazi u svakom udžbeniku književnosti, jedino literarna biblioterapija kognitivno osvještuje MED-ciklus te gotovo odmah daje vidljive rezultate tako što izravno potiče uvid o vezi između Gregorova načina razmišljanja i njegova emocionalnoga doživljavanja svijeta. Pri tom čitatelj može doživjeti katarzu i uvid kako postoji mogućnost odabira radosnijega i boljega načina života od Gregorova, ali i ne mora. Čitatelj se može odlučiti samo lijepo zabaviti pričom i raspravom o pročitanom i to je njegova potpuna sloboda.

Uza sve navedeno, uporabom literarne biblioterapije kao metode i samo čitanje po sebi postaje vrlo zanimljivo i snažno motivirajuće što je posve u skladu s *Nacionalnom strategijom poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine*,¹ koju je Vlada RH prihvatila 2. studenoga 2017. i koju zajednički provode Ministarstvo kulture i Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Naime, stvaranje dobrih čitateljskih navika bi se trebalo provoditi u osnovnim i srednjim školama, no kako se književnost ne tumači na dovoljno zanimljiv, što će reći praktičan i na život primjenjiv način, nego se temelji na uglavnom povijesti književnosti, nešto teorije književnosti i stilistike te provjeravanju repetitivnoga znanja (tipa: „nauči, položi i zaboravi“), čitanje u školama u većini slučajeva završava na prisilnom čitanju školske lektire, a bez nekih dugotrajnih pozitivnih efekata po psihički ili kulturni život pojedinca. Naravno da uvijek postoje iznimke, no rezultati istraživanja ukazuju na to 53 % populacije pročita jednu knjigu u godinu dana zato što im čitanje nije dovoljno zanimljivo, presporo je i ne vide svrhe u njemu.²

Ako želimo kao svako uspješno društvo imati čitatelje visoko motivirane za čitanje dobre književnosti, a to znači uspješne, kreativne i emocionalno osviještene osobe, čitanje bi trebala postati osviještena, željena, produktivna, kreativna i prioritarna aktivnost, a literarna je biblioterapija vjerojatno najkraći i najzanimljiviji način povećanja motivacije za čitanjem.

Koristi od primjene literarne biblioterapije jesu:

1. tzv. neprofesionalnim čitateljima čini književnost zanimljivijom i motivira ih na čitanje književnosti,
2. potiče uvide o odnosu misli emocija i događaja u psihičkome životu književnih likova te, doduše posredno i blago, i u živih ljudi,
3. obogaćuje kulturu čitanja i
4. pridonosi stabilnosti društva jer pruža mogućnost stvaranja uvida o boljim životnim izborima.

I nakraju, biblioterapija je kao metoda, baš kao i „pisanje literarnih eseja“, već najmanje 50 godina postoji kao praksa u poučavanju književnosti u razvijenijim zemljama svijeta. Aktualni Nastavni program Hrvatskoga jezika uveo je pisanje ogleada, ali ne i literarnobiblioterapijska načela u kreativni nastavni proces na nacionalnoj razini. No, postoji mogućnost uvođenja literarne biblioterapije kao metode u nastavu (ili izbornu nastavu).

VI. Plan aktivnosti na projektu

Projekt se temelji na dvjema komponentama:

1. edukaciji s područja literarne biblioterapije koja bi se provodila na Hrvatskim studijima i
2. provedbi načela literarne biblioterapije u okviru čitaonica i čitateljskih grupa.

Kako je na Hrvatskim studijima već formirana literarno biblioterapijska jezgra i pokrenut predmet primjene literarne biblioterapije u nastavi književnosti, u prvome bi se koraku objavile dvije publikacije, knjiga i priručnik o literarnoj biblioterapiji. Oba su izdanja već napisana, financijski osigurana i u recenzentskome postupku te se može očekivati njihova objava.

¹ <http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/NAJNOVIJE%20NOVOSTI/a/NSPC%CC%8C.pdf>

² Istraživanje proveo GFK 2016.

U drugom bi se koraku na Hrvatskim studijima organizirao znanstveno-stručni skup 5. listopada 2018. godine. Skup je prijavljen na MZO, formiran je organizacijski odbor te se očekuje financijska potpora kako bi se krenulo s praktičnom realizacijom znanstveno-stručnoga skupa.

U trećemu bi se koraku u okviru čitateljskoga kluba knjižnice Hrvatskih studija pokrenule literarnobiblioterapijske radionice te bi se čitalo, razgovaralo i tumačilo književnost s aspekta MED-ciklusa, ali i ostalih kulturnih, interpretacijskih i književnoteorijskih aspekata književnosti. Prostor, vrijeme i educirani biblioterapeuti su osigurani.

U četvrtom bi se koraku organizirao stručni skup za nastavnike hrvatskoga jezika o čemu su već započeli razgovori s AZOO.

U petom bi se koraku krenulo na organiziranje literarnobiblioterapijskih čitaonica i izvan Hrvatskih studija, a koje bi tumačile književna djela uz pomoć MED-ciklusa.

Tu se sada može razmišljati i o pokretanju svojevrsnoga branda koji bi bio brand Hrvatskih studija. Tome će svakako pripomoći razumijevanje svih djelatnika i njihova potpora.

VII. Osposobljenost sudionika za provedbu projekta

Literarnu biblioterapiju mogu provoditi i provode educirani nastavnici književnosti i bibliotekari diljem svijeta, pa tako i u Hrvatskoj. Ne postoji zakonski uvjet tko može biti literarni biblioterapeut, jer o književnosti može razgovarati svatko, na svaki način u svako vrijeme s bilo kim tko o književnosti želi razgovarati. No, kako je ovdje riječ o projektu koji se temelji na specifičnom promatranju razvoja odnosa misli, emocija i akcije koju poduzimaju književni likovi, a u kontekstu znanosti o književnosti, poželjno je proći edukaciju na Hrvatskim studijima kako bi se u okviru projekta stekla odgovarajuća stručna znanja i odgovarajuća potvrda. U tu bi se svrhu moglo razmišljati i o pokretanju velikoga projekta financirana strukturnim fondovima Europske unije.

Svi su dobrodošli kao potencijalni literarni biblioterapeuti, a osobito se potiče nastavnike književnosti, odnosno magistre edukacije kroatologije koji imaju i stručna i metodička znanja s područja teorije književnosti i metodike nastave kako bi se potencijalni brand Hrvatskih studija dodatno osnažio.

VIII.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

U Zagrebu, 27. lipnja 2018.

Klasa: 640-01/18-2/0008

Ur. broj: 380-1/1-18-033

Pročelnik

izv. prof. dr. sc. Mario Grčević

Dostaviti:

1. Povjerenicima za cjeloživotnu naobrazbu, znanost i međunarodnu suradnju
2. Odsjeku za kroatologiju
3. Znanstveni zavod
4. Pismohrana, ovdje